

คำไทย-คำเทศ

กฤตกร สารกิจ*

‘มา’ ไทย ‘มา’ เขมร

การแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ (motion events) ในภาษาต่าง ๆ มักจะสื่อความหมายด้วยการใช้คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่พื้นฐาน (basic motion verb) เช่น ‘ไป’ และ ‘มา’ (ชาภินี มณีนาวาชัย, 2559, น. 21) คำกริยาในกลุ่มนี้มีความหมายเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนตัวของสิ่งหนึ่งจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 290) หากการเคลื่อนตัวนั้นมีทิศทางการเคลื่อนที่เข้าหาตัวผู้พูดหรือเคลื่อนที่เข้าหาจุดอ้างอิงก็จะใช้คำว่า ‘มา’ เพื่อแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

นอกจากความหมายแสดงการเคลื่อนที่ในเชิงกายภาพแล้วนั้น คำว่า ‘มา’ ยังใช้แสดงการเคลื่อนที่เชิงเวลาได้อีกด้วย เช่น คำว่า *venir* ‘มา’ ในภาษาฝรั่งเศส สามารถใช้แสดงความหมายว่าเหตุการณ์นั้น ๆ ได้เกิดขึ้นไปแล้ว ดังตัวอย่างประโยค *Il vient de partir*. ‘He has just left.’ (Givon, 1973) ตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าคำว่า ‘มา’ ในภาษาฝรั่งเศส สามารถทำหน้าที่แสดงการณลักษณะ (aspect) ซึ่งเป็นการแสดงลักษณะทางไวยากรณ์ที่ระบุลักษณะหรือสภาพของเหตุการณ์ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 42) แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านพ้นไป

* ครูกระบวนการชำนาญการ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อีเมล: krittakorn.sa@lsed.tu.ac.th)

การใช้คำว่า ‘มา’ ในบริบทต่าง ๆ ของแต่ละภาษา จึงสะท้อนให้เห็นวิถีคิดหรือ มโนทัศน์เกี่ยวกับการเคลื่อนที่ทั้งในเชิงกายภาพและเชิงนามธรรมของผู้พูดภาษานั้น ๆ ได้อย่างน่าสนใจ

คำว่า ‘มา’ ในภาษาไทย

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า มา ในภาษาไทยตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พบการให้ความหมายของคำนี้ไว้ดังนี้

ก. เคลื่อนออกจากที่เข้าหาตัวผู้พูด เช่น มานี้ มาหาฉัน หน่อย เขาบอกว่าจะมาแล้วไม่มา, ตรงกันข้ามกับ ไป, เป็นคำประกอบกริยาแสดงทิศทางการเข้าหาตัวผู้พูด เช่น หันมาทางนี้ เอามา นี่, ใช้ในการเขียนจดหมายทางการ ใช้แสดงทิศทางการสู่ตัวผู้ที่เขียนถึง เช่น พรุ่งนี้ผมจะมาหาคุณ, ซึ่งเป็นคำประกอบกริยาแสดงอาการที่ต่อเนื่องเรื่อยมาถึงปัจจุบัน เช่น ความเป็นมา อยู่มาวันหนึ่ง สัจจดหมายบอกข่าวมา. (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

จากนิยามความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำว่า มา ในภาษาไทย เป็นคำกริยา แสดงการเคลื่อนที่ซึ่งมีทิศทางการเคลื่อนที่ตรงข้ามกับคำว่า ไป ตลอดจนมีความหมาย และบริบทการใช้ที่หลากหลาย สามารถปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในประโยคได้ดังตัวอย่าง ประโยค มานี้ หรือใช้ประกอบร่วมกับคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb construction)² ดังตัวอย่างประโยค มาหาฉันหน่อย รวมถึงใช้แสดงทิศทางการเคลื่อนที่

² หน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb construction) เป็นปรากฏการณ์ที่คำกริยาดั้งเดิม 2 คำ ขึ้นไป สามารถปรากฏเรียงกันโดยไม่มีคำเชื่อมใด ๆ ปรากฏระหว่างคำกริยาได้ (กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2553, น. 66)

เข้าหาตัวผู้พูดหรือเข้าหาจุดอ้างอิง ดังตัวอย่างประโยค หันมาทางนี้ นอกจากนี้ ยังมีความหมายที่สัมพันธ์กับมิติของการเคลื่อนที่เชิงเวลาซึ่งแสดงการดำเนินไปของเหตุการณ์ ดังตัวอย่างประโยค อยู่มาวันหนึ่ง

ความหมายของคำว่า มา ที่แสดงการเคลื่อนที่เชิงเวลานี้ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้นในภาษาไทย กังกายนุจน์ เทพกาญจนา (2559) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำกริยาที่แปลว่า ‘มา’ ในภาษาไทยไว้ว่าคำดังกล่าวสามารถใช้ในความหมายที่แสดงอดีตกาลสัมพัทธ์แบบดำเนินต่อเนื่อง (anterior continuing) คือความหมายที่แสดงการกระทำที่เกิดขึ้นในอดีตและยังคงดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างประโยค เขาป่วยมา 7 วันแล้ว และ เธอร้องไห้มาหลายชั่วโมงแล้ว ความหมายข้างต้นนี้ยังเป็นความหมายที่พบในภาษาอื่น ๆ อีกด้วย

คำว่า ‘มา’ ในภาษาเขมร

คำที่มีความหมายว่า ‘มา’ ในภาษาเขมร คือ คำว่า មក /mɔɔk/ เมื่อพิจารณาความหมายตามพจนานุกรม *Modern Cambodian – English Dictionary* (Headley, Chim & Soeum, 1997) ได้จำแนกชนิดของคำและให้ความหมายไว้ดังนี้

ความหมายที่ 1 ทำหน้าที่เป็นคำกริยา มีความหมายว่า มา หรือ มายัง มีทิศทางเข้าหาผู้พูดทั้งในเชิงสถานที่หรือเวลา สามารถใช้เป็นคำลงท้าย (final particle)³ เพื่อบอกว่าเหตุการณ์นั้นหรือการกระทำนั้นเริ่มขึ้นในอดีตและยังคงดำเนินต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

³ คำลงท้าย (final particle) คือ คำที่ปรากฏท้ายประโยคหรือท้ายถ้อยคำ ไม่มีความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์กับส่วนใดของประโยค แต่ทำหน้าที่ทางสัมพันธ์และวากยสัมพันธ์ศาสตร์ เช่น ช่วยเน้นความหมาย ทำให้ความหมายอ่อนลง ทำให้เจตนาของผู้พูดชัดเจน และทำให้เกิดความสุภาพ เช่น นะ, ชี, เอะ, แหะ, คะ, ครี (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 172)

ความหมายที่ 2 ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ มีความหมายว่า *นับตั้งแต่นั้นมา* เช่นเดียวกับคำว่า (from then) on, (from that time) forth ในภาษาอังกฤษ

ความหมายที่ 3 ทำหน้าที่เป็นคำบุพบท มีความหมายว่า *มายัง หรือ ถึง*

ความหมายที่ 4 ทำหน้าที่เป็นคำลงท้าย (final particle) เพื่อบอกมาลาสั่ง (imperative)⁴

ความหมายทั้งสี่ที่ปรากฏในพจนานุกรมข้างต้นนี้แสดงให้เห็นความน่าสนใจของคำว่า *ຍັກ* /*maak*/ ‘*มา*’ ในภาษาเขมรซึ่งเป็นคำที่มีหลายความหมายและหลายหน้าที่ แสดงให้เห็นว่านอกจากคำดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาเคลื่อนไหว (motion verb) ซึ่งเป็นความหมายหลักแล้ว ยังสามารถทำหน้าที่ทางไวยากรณ์อื่น ๆ รวมถึงใช้ในประโยคเพื่อแสดงเจตนาของผู้พูดได้อีกด้วย

นอกเหนือจากการใช้ในบริบทข้างต้นแล้ว คำว่า *ຍັກ* /*maak*/ ‘*มา*’ ในภาษาเขมรยังสามารถปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb construction) โดยปรากฏหน้าคำกริยา ปรากฏระหว่างคำกริยา และปรากฏตามหลังคำกริยา เพื่อแสดงความหมายแบบต่าง ๆ ได้อีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (กฤตกร สารกิจ, 2562)

⁴ มาลาสั่ง (imperative) หมายถึง มาลาที่แสดงทัศนภาวะที่ผู้พูดบังคับให้ผู้ฟังทำตามที่ผู้พูดต้องการ ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำกริยาที่เป็นมาลาสั่งอยู่ในรูปกริยากลาง (infinitive) เช่น *นั่งลง!, ลุกขึ้น!, ไป!, Sit!, Go!, Get out!* (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 215)

ตัวอย่างที่ 1

วิเลี่ยมยกบขุนอุ๋เฮ่สอชู่

/viʔliəm mɔɔk babuəl kɲom tiv stuuc tray/

วิลเลียม มา ขวน ฉั่น ไป ตก ปลา

วิลเลียมมาขวนฉั่นไปตกปลา

(คลัง บัณฑิต, 2006: 81)

ตัวอย่างที่ 2

ยั้งเงื่อเสี่ยวกนบรเก๋วตเธอ

/miɪŋ niən daə mɔɔk chɔɔ kbae peaʔneecaa/

น้ำ เนื่อน เदन มา ยืน ไกล พเนจร

น้ำเนื่อนदनมายืนไกลพเนจร

(คลัง บัณฑิต, 2006: 83)

ตัวอย่างที่ 3

ยบ่บ่ลือช บราคส่าบ่งอุ๋ชู่บ่บ่กริฏาเบ๊ย

/yup bantəc praakat cie baan kɲom tralap

mɔɔk vij haəy/

กลางคืน เล็กน้อย ควรจะ, น่าจะ เป็น พี่ ฉั่น กลับ

มา กลับ แล้ว

หัวค่ำหน่อย พี่ของฉั่นน่าจะกลับมาแล้ว

(คลัง บัณฑิต, 2006: 77)

จากตัวอย่างที่ 1 คำว่า *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ปรากฏเป็นกริยานำในหน่วยสร้างกริยาเรียง มีความแสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพเพื่อมากระทำการบางอย่าง โดยมีทิศทางเข้าหาตัวผู้พูด ขณะที่ตัวอย่างที่ 2 คำว่า *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยา มีความหมายแสดงทิศทางการเข้าหาตัวผู้พูดหรือจุดอ้างอิง คำว่า *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ในบริบทนี้ช่วยแสดงให้เห็นความต่อเนื่องของเหตุการณ์ว่าเหตุการณ์นั้นดำเนินมาอย่างไร และจากตัวอย่างที่ 3 คำว่า *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงทิศทางการเคลื่อนที่เชิงกายภาพซึ่งมีทิศทางเข้าหาตัวผู้พูด

จากความหมายตามพจนานุกรมและตัวอย่างบริบทการใช้คำว่า *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรตามตัวอย่างข้างต้น จึงแสดงให้เห็นคำว่า *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ สามารถปรากฏได้ในรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ที่หลากหลาย ทั้งยังแสดงความหมายได้หลายความหมายซึ่งแปรไปตามตำแหน่งการปรากฏและการเกิดร่วมกับคำอื่น ๆ ในประโยค

มอง ‘มา’ ไทย แล ‘มา’ เขมร

เมื่อพิจารณาคำว่า ‘มา’ ทั้งในภาษาไทยและภาษาเขมร จะพบว่าคำว่า ‘มา’ ในแต่ละภาษาต่างก็ทำหน้าที่เป็นคำกริยาเคลื่อนไหว มีความหมายที่โดดเด่น 2 ความหมายหลัก คือ ความหมายแสดงการเคลื่อนที่ และความหมายแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ซึ่งมีทิศทางเข้าหาตัวผู้พูดหรือจุดอ้างอิง ความน่าสนใจของคำว่า ‘มา’ ในภาษาทั้งสองคือการพัฒนามามีความหมายที่เป็นนามธรรมมากขึ้น สามารถแสดงความหมายเชิงเวลา หรือสามารถปรากฏได้ในรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ที่หลากหลาย

สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์⁵ของคำว่า ‘มว’ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งคำที่นักภาษาศาสตร์ให้ความสนใจศึกษาเพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของภาษาและหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้น

⁵ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) หมายถึง ขั้นตอนการกลายมามีหน้าที่ทางไวยากรณ์มากขึ้นของวรูปภาษา กระบวนการนี้เป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษา ตลอดจนการหลอมรวมของรูปภาษาให้มีหน้าที่เฉพาะ (Hopper & Traugott, 2003)

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤตกร สารกิจ. (2562). *การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า เสร /tiv/ ‘ไป’ และ ยก /mook/ ‘มา’ ในภาษาเขมรกับสำนวนแปลภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2553). *หน่วยสร้างกริยาเรียงต้นแบบในภาษาไทย*. ใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, บรรณาธิการ. *หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในไวยากรณ์ไทย: หน่วยสร้างคุณานุประโยค หน่วยสร้างประโยคเติมเต็ม หน่วยสร้างกริยาเรียง และหน่วยสร้างกรรมวาจก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2559). *กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ Grammaticalization*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ ฝ่ายวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาภินี มณีนาวชัย. (2559). *ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ “ไป” และ “มา” ในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <https://dictionary.orst.go.th/index.php> สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2569
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

ภาษาต่างประเทศ

Givón, Talmy. (1973). The time-axis phenomenon. *Language*. 49: 890 – 925.

Headley, Robert K. and Chim, Rath. and Soeum, Ok. (1997). *Modern Cambodian – English Dictionary*. Kensington, Md: Dunwoody Press.

Hopper, Paul J. and Traugott, Elizabeth Closs. (2003). *Grammaticalization* (2nd Edition). Cambridge: Cambridge University Press.

គង់ ប៊ុនឈឿន. 2006. *មេឃចុះអប្ប*. ភ្នំពេញ: បណ្ណាល័យធម្មតណ្ហរង្សី.